

Pełnego poparcia Napoleonowi udzieliło francuskie wojsko. W drodze cesarza do Paryża kolejne oddziały przechodziły na jego stronę, co sprawiło, że wkrótce dysponował on 200-tysięczną armią. Po opanowaniu stolicy Napoleon postanowił rozprawić się z siłami pruskimi i brytyjskimi stacjonującymi w Belgii.

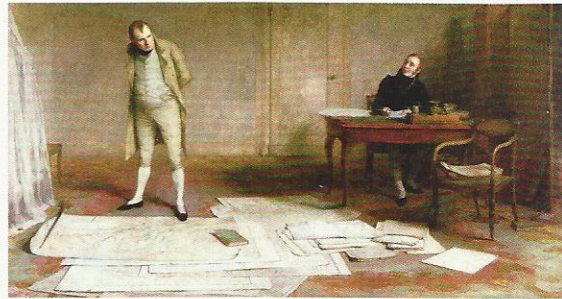
Do decydującego starcia doszło **18 czerwca 1815 r. pod Waterloo** w Belgii. Francuscy dowódcy popełnili jednak szereg błędów, co przyczyniło się do klęski wojsk napoleońskich. Napoleon ponownie został zmuszony do abdykacji, a następnie uwięziony na położonej na Atlantyku Wyspie Świętej Heleny. Okres powrotu Napoleona do władzy w 1815 r. określa się często jako „sto dni”, ponieważ tyle czasu minęło od opuszczenia przez niego wyspy Elby do klęski pod Waterloo.

■ Postanowienia kongresu

Obrady kongresu wiedeńskiego zakończyły się w czerwcu 1815 r. podpisaniem aktu końcowego. Na jego mocy wprowadzono porządek polityczny, który opierał się na trzech zasadach: **restauracji, legitymizmu oraz równowagi europejskiej**.

■ Napoleon na Wyspie Świętej Heleny

W 1815 r. Brytyjczycy, w obawie przed ponowną ucieczką Napoleona, wysłali go na Wyspę Świętej Heleny. Cesarz, otoczony przez grupę oddanych współpracowników, początkowo skupił się na dyktowaniu pamiętników i przyjmowaniu gości. Jednak po zaostrożeniu przez Brytyjczyków kontroli zaczął spędzać coraz więcej czasu w samotności. Zmarł w 1821 r., zapewne na raka żołądka, choć krążyły pogłoski, że został otruty.

Napoleon został uwieczniony przez Williama Quillera Orchardsona [czyt.: tyliama kuillera orczardsona] na obrazie *Święta Helena 1816* podczas dyktowania swoich wspomnień.

– TEKST ŹRÓDŁOWY –

Powrót Napoleona

Po powrocie z Elby do Francji Napoleon wydał odezwę, w której zachęcał rodaków do walki.

Francuzi! Na wygnaniu doszły do mnie wasze skargi i wasze życzenia. Przyzywacie na powrót przez was obrany rząd, jedynie legalny [...]. [...] Obecnie wracam do was, aby moje prawa, które również są waszymi, uchwycić znowu w swe ręce [...]. Toteż będę się zawsze chlubić, że jedynie wam i moim dzielnym żołnierzom zawdzięczam całą moją potęgę. Żołnierze! [...] Wasz wódz, który wyborem narodu został powołany na tron, a przez Was na tarczy podniesiony, powrócił! Łączcie się z nim!

Precz z barwami, które naród wygnał, dokoła których skupiali się od 25 lat wrogowie Francji. Załóżcie kokardę trójkolorową. Nosiliście ją w naszych wielkich dniach. Musimy zapomnieć, że byliśmy panami narodów, ale nie powinniśmy ścierpieć, żeby ktokolwiek mieszał się do naszych spraw [...].

Orzeł z barwami narodowymi przeleci z dzwonnicy kościelnej aż do wież Notre Dame [katedry w Paryżu]. [...] Wtedy będziecie mogli chlubić się Waszymi czynami. Wtedy staniecie się oswobodzicielami Waszej Ojczyzny! A gdy się zestarzejecie, otoczą Was współobywatele Wasi i będą oddawali hołd i ze czcią przysłuchiwali się Waszym opowiadaniom o Waszych czynach bohaterskich.

PRACA Z TEKSTEM ŹRÓDŁOWYM

1. Wymień argumenty, którymi posłużył się Napoleon, aby usprawiedliwić swój powrót i zachęcić Francuzów do walki z wrogami.
2. Podaj cele, jakie w odezwie stawiał Napoleon przed Francuzami.

Źródło: *Wiek XIX w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenart, Warszawa 2002, s. 61–62.